Малкият Херцег гледаше пред себе си и въртеше подвижните пръстени на подводния часовник. Понякога вдигаше очи и тогава този така светъл поглед пробиваше дългогодишните плътни наслоения на Херцег Старши; сякаш дълги блестящи игли се забождаха в неговото минало, като проникваха до най-скритите точки, сякаш всеки такъв поглед му носи голямо облекчение от дълга и досадна болест. Започна отново да диша съгласувано с пулса си. Почувства същото облекчение, както по време на снимките в Кантон, когато доброволно се беше положил на акупунктурата на китайските знахари, които с удивителна точност познаваха жизнените точки по тялото му, въпреки че не бяха го виждали никога през живота си. Едно убождане с игла - едно облекчение. Всеки нов поглед на малкия Херцег изпаряваше лъжовната му сигурност!

Три изсвирвания процепиха плажа:

- Закуска! - извика момчето и изтръска пясъка от краката си.

През лицето му премина гладна сянка, точно както при опитите на Павлов с кучето и звънеца. Трепереше с цялото си тяло, а движението, с което се отправи към сборното място, имаше нещо алчно-унизително. Сякаш веднъж осъзнало своя вид, момчето каза: "Ще се върна!" и като се бореше с желанието да се затича, тръгна с умерена крачка към коша за бельо, в който две дебели жени в бяло току-що бяха донесли филии хляб.

Херцег Старши добре знаеше какво ще се случи скоро: беше участник в това отдавнашно произшествие, но нищо не направи да го предотврати (дори затвори очи). Впрочем, и зажумял, той знаеше какво точно става. Първо се чу-

ха повишени гласове, а след това истеричен детски вик и тъпи удари в ребра: момчето се биеше със Слино - с този, който постоянно го дразнеше - около последната филия хляб, намазана с маргарин, останала на дъното на коша. Отвори очи и видя кълбо от голи тела в червения прахоляк; няколко капки кръв паднаха на сухата земя и тя тозчас ги попи, след това усети нечии пръсти около врата си, а веднага след това - облекчение - Слино сега беше отдолу, а той върху него! Блъскаше му главата о земята и викаше: "Предай се! Стига ли ти?", а тогава момчето, върху което лежеше, стенейки призна, че му стига и малкият двойник на Херцег вдигна от прахоляка търкулналата се филия, а останалите момчета мълком се отдръпнаха, за да минат малките борци.

Възпитателите вече тичаха от трите страни на плажа.

Хвърлиха се в същия миг сред навалицата като овчарски кучета-пазачи на стадо, разблъсквайки децата наляво и надясно:

- Херцег! Слино! На място...

Задъханите момчета заеха стойки "мирно".

- Какво стана?

- Нищо... - отвърна Слино, като наведе очи.

И двамата дишаха тежко.

- А откъде тази кръв?

- Паднах... - рече Херцег.

- Паднал си! Чудно, как тъй си паднал!

Започна един от многобройните професионални разпити, който Херцег Старши не беше необходимо да подслушва, тъй като вече ги знаеше наизуст. Толкова много бяха тези разследвания и вечни убеждавания, че думите вече бяха загубили своя смисъл и отекваха в празнота. Щом започнеха да го "превъзпитават" (каква ужасна дума!), момчето

побягваше по един от тайните си коридори и си мислеше за съвсем други неща, запазил на лицето си подобаващо повърхностно изражение, пресметнато само да не вбеси възпитателите. Но под смиреното изражение се криеше неукротимата опърничавост на млад звяр, когото е невъзможно да вкарат в клетката, нито да дресират и накарат покорно да върне хвърлената пръчка. Ако го принудеха, връщаше им пръчката с дръзка усмивка (която така дразнеше възпитателите), но от нея ясно се виждаше, че някой ден, само ако му се предостави възможност, пръчката в неговата ръка ще стане оръжие за мъст.

Трябваше да стане и да помогне някак си на това момче! Колко пъти само изживяваше същата тази сцена! Представяше си как спокойно застава между възпитателите и децата и поставя ръката си на момчешкото рамо. "Защо не го оставите на мира?" - щеше да каже на тримата мрачни типа, които го разпитваха. Колко пъти само си мислеше за този, както вярваше тогава, съвършено невъзможен случай, да се появи неочаквано в днешната си тържествена одежда от слава и сила: Нико Н. Херцег, собственик на едно от най-известните лица в страната, неочаквано да изникне отнякъде и да подаде ръка на това нещастно дете, захвърлено в пъкъла от детски домове, интернати, лагери и "превъзпитание", така самотно сред хората и сред децата; най-напред да го заведе в някоя сладкарница и да го почерпи с паста, да му накупи сума играчки, дрехи и книги с хубави илюстрации, след това да го заведе на бръснар, педикюр, лекар и масажист и да го настани в някой приличен хотел с басейн, да го научи на всичко, което знаят сегашните момчета: да кара мотоциклет, водни ски, да се спуска под вода и да управлява моторни лодки. Ще разгони мъчителите му и ще заплаши онези, които се бяха постарали да го оставят на благоволе-

нието на съдбата, ще направи всичко, за да изкупи пъкъла, през който беше минал.

Херцег Старши нямаше деца и затова не можеше да знае, че подобни чувства изпитват към децата си бащите и майките, които някога са живели тежко. Това желание е скрито в толкова често чуваното изречение, което обяснява всичко: "Като не съм имал аз, нека той да има!". Но ето, сега, когато действително имаше толкова желаната възможност, не направи нищо! Просто не си помръдна и малкия пръст, за да СЕ измъкне от тази неприятност! Правеше се, че изобщо не вижда какво става с малкия Херцег, обърнал глава на другата страна!

Само колко пъти като момче в часовете по история си представяше как по някакво чудо се появява в разгара на Косовската битка с картечница "бреда"; изчаква турската конница да му дойде съвсем наблизо и в съдбоносния момент натиска спусъка... Една картечница с калибър 9 мм би променила хода на историята! Въоръжени с опита и уменията на новото време, винаги чувстваме превъзходство, когато си помислим за горките си наивни предшественици, но кой знае как щяха да се развият събитията, ако случайно се окажехме във вторник, 28 юни 1389 година на това полекланица? Най-вероятно е, че независимо от автоматичното ни оръжие, примитивната конница диалектически закономерно ще ни прегази; ще ни разкъса на "конски опашки", ще ни разчекне и набие с копита в жълточервения треволяк. Сигурно е, че нищо не можем да направим със знанията си в свят, който още е незрял да ги приеме, именно както и Херцег прекалено добре знаеше, че на този плаж от 1947 година никой не познава нито него, нито успеха му. Още повече, никой от тези мъже, жени и деца дори не е чул за телевизията! Ще минат още най-малко десетина години, докато уз-

наят за съществуването на тази магическа кутия с живи картини. Значи той тук е НИКОЙ и НИЩО. Така накрая разбра, че порядъчно съмнителната му значимост не струва нищо сама по себе си и че е абсолютно немислима и неотделима от огромната електронна машинария, хранена от него повече от десетилетие с идеи, време, дух, думи и пот - с най-хубавите години от своя живот. И както нищо не значеше преди появата на тази фабрика за предъвкани снимки, така и след заминаването си няма да значи нищо, защото всичко, което е създал, е отишло веднъж завинаги във въздуха, на вятъра, в нищото! Видеомагнетофонните ленти са изтрити, на тях сега трепкат някакви други картини и думи, на тях сега се усмихват някакви други лица, които са на мода - всичко е отишло неизвестно къде!

Почувства се за пръв път в живота си съвсем гол, без доказателство, че наистина съществува.

Той, който никога не носеше със себе си лични документи, нищо, освен известната си електронна усмивка, палена и гасена, когато трябваше - популярна личност, позната на старците и дечурлигата на улицата, изпита желание да притежава нещо, с което да удостовери самоличността си: паспорт, здравна книжка, или поне шофьорска книжка, ако ще и само една изрезка от някой "ТВ-магазин" с фотография, под която пише: "Личност на годината" - каквото и да е! Без всичко това той беше напълно безпомощен на този плаж.

Нико Херцег беше никой.

Действително, НИКОЙ.

Връщането на малкия Херцег пресече мислите му:

- Вземи половината! - каза момчето.

Стоеше над него и му подаваше половината филия. Забеляза, че му дава парче, на което се беше задържал повече намазан мармалад.

- Боли ли те? - запита го загрижено.

- Ами! Нищо ми няма! - отвърна момчето и размаза кръвта по лицето си. - Ще види той после...

Залъците му засядаха на гърлото, но все пак той ги гълташе, защото знаеше, че трябва да яде и събере достатъчно сили за онзи решителен миг, когато ще напусне 1947 година. Дъвчеха един до друг, клекнали на брега на морето.

Отново се чу непоносимата свирка. Този път две продължителни изсвирвания.

- Трябва да вървя! - каза с въздишка момчето. - Днес имам час по самокритика...

- По какво?

- По самокритика... - повтори Херцег Младши.

- Ще те чакам на това място...

- Даваш ли честна пионерска?

Поколеба се за миг:

- Честна пионерска! - каза.

Момчето изтича в строя.

- Мирноооо! На първи и втори, преброооооойс!

- Първи! Втори! Първи! Аз до него...

- Остави!

- Първи, втори, първи, втори...

- В две колоооооони! С песен, ходоооом маааааарш!

Момчетата дружно запяха:

СМЕЛО, ДРУГАРИ, В БОРБАТА,
БУРИ КАЛЯВАТ ДУХЪТ,
В ПОХОДА КЪМ СВОБОДАТА,
ЩО ЗНАЧАТ РАНИ И СМЪРТ!

Момчето се обърна към мястото, на което седеше той.

- Херцег! Не се върти, Херцег! Накъде гледаш от строя?

А след това се скриха в гората.